

RUBÂ'Î MÜCERRED FİLLER

Kökü dört harfli olan fiillerin bir tek kalıbı vardır:

الْوَزْنُ: فَعَّلَ - يُفَعِّلُ - فَعَّلَهُ

المَوْزُونُ: تَرَجَّمَ - يُتَرَجَّمُ - تَرْجَمَةٌ

Bu kalıptan gelen fiiller genellikle geçişli/müteaddîdir. Diğer sülasi mücerred ve mezid kalıplara göre daha az kullanılmakla beraber, geçmişte olduğu gibi günümüzde de yeni kelimelerin türetilmesinde sıklıkla başvurulan bir kalıptır. Arapçada *naht* denilen kelime türetme yöntemi bu kalıpla uygulanmaktadır. Kısaca açıklamak gerekirse; kısaltma yöntemiyle yeni kelimeler türetmeye Arapçada *naht* adı verilmektedir. Örneğin;

بَسْمَلٌ = قَالَ "بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ"

حَمْدٌ = قَالَ "الْحَمْدُ لِلَّهِ"

صَلَوٌ = قَالَ "صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ"

حَوْقَلٌ = قَالَ "لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ"

Günümüzde yabancı dillerden geçen kelimelerin fiil haline dönüştürülmesinde de sıklıkla bu kalıp kullanılmaktadır. Örneğin; yabancı dilden alınan (تلفاز) televizyon kelimesinden hareketle, ‘televizyon yayını yapmak’ anlamında (تَلْفَزَ) fiili türetilmiştir.

Bu kalıptan gelen bazı fiilleri anlamları ile birlikte verelim:

“Tercüme etmek, çevirmek”

تَرَجَّمَ - يُتَرَجَّمُ - تَرْجَمَةٌ

“Araplar Yunancadan birçok kitap tercüme ettiler.”

تَرَجَّمَ الْعَرَبُ عَنِ الْيُونَانِيَّةِ كُتُبًا كَثِيرَةً.

“Sarsmak, sallamak, alt üst etmek”

رَزَلَّ - يُرْزَلُ - رِزْلَةٌ

“Bu marş/ilahi, duygularımı alt üst etti/sarstı.”

هَذِهِ الْأَنْشُودَةُ رَزَلَّتْ مَشَاعِرِي.

“Vesvese vermek, fısıldamak”	وَسْوَسَ - يُوسِسُ - وَسْوَسَةً
“Şeytan insanlara kötülük için vesvese verir.”	الشَّيْطَانُ يُوسِسُ لِلنَّاسِ بِالشَّرِّ.
“Saçmak, savurmak”	بَعَثَ - يُبْعِثُ - بَعْثَةً
“Müslüman malını sağa sola saçıp savurmaz.”	المُسْلِمُ لَا يُبْعِثُ مَالَهُ يَمِينًا وَشِمَالًا.
“Patlamak, patlatmak”	فَرَقَعَ - يُفْرِقِعُ - فَرَقَعَةً
“Çocuk balonu patlattı.”	فَرَقَعَ الْوَلَدُ الْبَالُونَ.
“Yuvarlamak”	دَخَرَجَ - يُدَخِرِجُ - دَخْرَجَةً
“Çocuk taşı yuvarladı.”	دَخَرَجَ الْوَلَدُ الْحَجَرَ.

Okuma Parçası (1)

تِجَارَةُ الْعَرَبِ قَبْلَ الْإِسْلَامِ

يُرَوِّى الْمُؤَرِّخُونَ أَنَّ الْيَمَنِيِّينَ كَانُوا أَكْثَرَ الْقَائِمِينَ بِالتِّجَارَةِ فِي الْجَاهِلِيَّةِ، فَالْيَمَنِيُّونَ كَانُوا يَتَّجِرُونَ فِي الْبُحُورِ وَالْعِطْرِ، وَيَأْتُونَ بِالذَّهَبِ وَالتَّوَابِلِ مِنَ الْهِنْدِ، وَيَحْمِلُونَ اللَّؤْلُؤَ مِنَ الْبَحْرَيْنِ، وَيَتَقْلُونَ كُلَّ ذَلِكَ إِلَى الشَّامِ وَمِصْرَ، وَيَأْخُذُونَ إِلَى بِلَادِهِمْ مَا نَحْتَاجُ إِلَيْهِ.

ثُمَّ صَعَفَتْ تِجَارَتُهُمْ، وَحَلَّ مَحَلَّهُمْ عَرَبُ الْحِجَازِ، فَفَوَّيَ شَأْنَهُمْ، وَكَانَتْ التِّجَارَةُ سَبَبًا فِي اتِّصَالِهِمْ بَعْضُهُمْ مِنَ الْأُمَمِ، وَاطَّلَاعِهِمْ عَلَى بَعْضِ شُؤُنِ الْمَمَالِكِ الْأُخْرَى.

التَّدْرِيبَاتُ

أَوَّلًا: الْإِسْتِيعَابُ

أَجِبْ عَنِ الْأَسْئَلَةِ التَّالِيَةِ.

1. مَنْ أَكْثَرُ الْقَائِمِينَ بِالتِّجَارَةِ فِي الْجَاهِلِيَّةِ؟

2. أَيِّ مَوَادِّ تِجَارِيَّةٍ كَانَ يَتَّجِرُ فِيهَا الْيَمَنِيُّونَ ؟
3. إِلَى أَيِّ بِلَادٍ كَانُوا يَتَقَلَّبُونَ؟
4. مَاذَا كَانُوا يَأْخُذُونَ مُقَابِلَ ذَلِكَ؟
5. كَيْفَ أَصْبَحَ عَرَبُ الْحِجَازِ أَقْوَى شَأْنًا مِنَ الْيَمَنِيِّينَ؟
6. مَا سَبَبُ إِتِّصَالِ الْحِجَازِيِّينَ بِغَيْرِهِمْ مِنَ الْأُمَمِ؟

ثانياً: النَّحْوُ وَالتَّرَاكِيْبُ

التَّدرِيبُ الْأَوَّلُ: عَيْنُ الْأَفْعَالِ الْخَمْسَةِ فِي الْجُمَلِ التَّالِيَةِ.

1. كَانَ الْيَمَنِيُّونَ يَحْمِلُونَ اللَّؤْلُؤَ مِنَ الْبَحْرَيْنِ.
2. الْعَامِلَانِ النَّشِيطَانِ يَرْجِعَانِ إِلَى مَنْزِلِهِمَا.
3. أَنْتُمْ تَرَعَّبُونَ فِي عَمَلِ الْحَتِيرِ.
4. هَلْ أَنْتِ تَذْهَبِينَ إِلَى الْمَسْجِدِ؟
5. الْمُسْلِمُونَ يَعْبُدُونَ اللَّهَ وَحْدَهُ.
6. الطَّبِيبَتَانِ سَتَحْضُرَانِ إِلَى الْمَسْتَشْفَى هَذَا الْمَسَاءِ.

التَّدرِيبُ الثَّانِي: أَكْمِلْ بَوَضعِ حَرْفِ الْجَرِّ الْمُنَاسِبِ مِمَّا بَيْنَ الْقَوْسَيْنِ.

1. كَمْ هَذَا الْقَمِيصُ يَا أَخِي؟ (فِي - بِ - لِ)
2. كَمْ تَسْتَعْرِقُ الرَّحْلَةَ شَاطِئِ الْبَحْرِ؟ (عَلَى - إِلَى - لِ)
3. جَلَسَ الْمَدْرِسُ الْكُرْسِيِّ. (فِي - عَنِ - عَلَى)
4. مَدِينَةُ إِسْتَانْبُولَ الْمَدِينِ الْقَدِيمَةِ. (مِنْ - عَنِ - إِلَى)
5. سَأَلَ الْأُسْتَاذَ الطَّالِبِ الْجَدِيدِ. (بِ - إِلَى - عَنِ)

التَّدرِيبُ الثَّالِثُ: رَتِّبِ الْكَلِمَاتِ التَّالِيَةَ لِتُصْبِحَ جُمْلًا مُفِيدَةً.

1. عَصِيرٌ - الضُّيُوفُ - يَشْرَبُ - الْعَنَبِ.
2. أُخْرَى - مَمَّنْهَا - مَعَاظِفُ - عِنْدَنَا - مُعْتَدِلٌ.
3. أَمْسَى - التَّقْرِيرَ - الْمُهَنْدِسِ - قَرَأَ.
4. فِي - أَخِي - الْأَزْهَرِ - يَدْرُسُ - جَامِعَةَ

5. جديد - الهندسة - هذا - في - كتاب.

Okuma Parçası (2)

مُحَمَّدٌ (ص) أَوْفَى مَظْهَرٍ لِلْقُرْآنِ الْكَرِيمِ

قَالَ سَعْدُ بْنُ هِشَامٍ: دَخَلْتُ عَلَى عَائِشَةَ (ض) فَسَأَلْتُهَا عَنْ أَخْلَاقِ رَسُولِ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- فَقَالَتْ:
"أَمَا تَقْرَأُ الْقُرْآنَ؟" قُلْتُ: "بَلَى"، قَالَتْ: "كَانَ حُلْفَةُ الْقُرْآنِ."

وَلِذَلِكَ قَالَ (ص): "بُعِثْتُ لِأَتَمِّمَ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ. وَمِنْ بَيْنِ مَكَارِمِ الْأَخْلَاقِ أَنَّهُ (ص) أَمَرَ بِإِدَاءِ الْأَمَانَاتِ
وَالْوَفَاءِ بِالْعَهْدِ، فَعَنِ ابْنِ عُمَرَ (ض) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص): "لَا يُعْمَلُ لِمَنْ لَا أَمَانَةَ لَهُ وَلَا صَلَاةَ لِمَنْ لَا طَهْرَ لَهُ."
رَوَاهُ الطَّبْرَانِيُّ.

وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى "وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا" (34/الإسراء). ومنها: الْحَثُّ عَلَى صَلَاةِ الرَّحِمِ، عَنْ أَبِي
هُرَيْرَةَ (ض) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (ص) قَالَ: "مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
فَلْيَصِلْ رَحْمَتَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُقِمْ حَبْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ؛" رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ.

وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ عَنِ النَّبِيِّ (ص) قَالَ: "إِنَّ اللَّهَ حَفَّتْ الْإِسْلَامَ بِمَكَارِمِ الْأَخْلَاقِ وَمَحَاسِنِ الْأَعْمَالِ." وَمِنْ
أَظْهَرِهَا مَا تَخَلَّقَ بِهِ الْمُصْطَفَى (ص) مِنْ حُسْنِ الْمَعَاشِرَةِ وَكَرَمِ الصَّنِيعَةِ، وَلِينِ الْجَانِبِ وَبَدَلِ الْمَعْرُوفِ وَإِطْعَامِ الطَّعَامِ، وَإِفْشَاءِ
السَّلَامِ وَعِيَادَةِ الْمَرِيضِ، وَحُسْنِ الْجَوَارِ وَإِجَابَةِ الطَّعَامِ وَالْإِصْلَاحِ بَيْنَ النَّاسِ، وَالْجُودِ وَالْكَرَمِ وَالسَّمَاخَةِ، وَالْإِتِّدَاءِ بِالسَّلَامِ،
وَكُظْمِ الْغَيْظِ، وَالْعَفْوِ عَنِ النَّاسِ، وَاجْتِنَابِ مَا حَرَّمَ الْإِسْلَامُ مِنَ اللَّهْوِ الْبَاطِلِ وَالْغَيْبَةِ وَالنَّمِيمَةِ وَالْكَذِبِ وَالْبُخْلِ وَالْجَفَاءِ
وَالْمَكْرِ وَالْحَدِيدَةِ وَقَطِيعَةِ الْأَرْحَامِ.

وَفِي ذَلِكَ يَقُولُ أَنَسٌ (ض): لَمْ يَدْعِ النَّبِيُّ (ص) نَصِيحَةً جَمِيلَةً إِلَّا وَقَدْ دَعَانَا إِلَيْهَا وَأَمَرْنَا بِهَا.

التدريبات

أَوَّلًا: الْإِسْتِيعَابُ

أَجِبْ عَنِ الْأَسْئَلَةِ التَّالِيَةِ.

1. أذكر بعض مظاهر الأخلاق الحسنة.

2. ماذا قالت عائشة لما سُئِلَتْ عَنْ حُلُقِي النَّبِيِّ (ص) ؟
3. ما شرطُ الإيمانِ الذي وَرَدَ فِي حَدِيثِ ابْنِ عُمَرَ (ض)؟
4. أذكرْ واحدةً من شروطِ صحَّةِ الصَّلَاةِ.
5. ما هيّ علاماتُ الإيمانِ باللهِ واليومِ الآخرِ؟

ثانياً: المفرداتُ

التدريبُ الأوَّلُ: هاتِ مُفْرَدَ كُلِّ وَاحِدٍ مِنَ الكَلِمَاتِ الآتِيَةِ.

أخلاق	أَيَّام
مَكَارِم	أَرْحَام
ضُيُوف	صَلَوَات
مَحَاسِن	مَرَضَى
أَطْعِمَةٌ	رُسُل

التدريبُ الثاني: اِخْتَرْ مِمَّا بَيْنَ الْقَوْسَيْنِ مُقَابِلَ (مُضَادًّا) الكَلِمَاتِ الَّتِي تَحْتَهَا خَطًّا.

1. صِلَةُ الرَّحِمِ مِنَ مَكَارِمِ الْأَخْلَاقِ. (وُصُول - قَطْعُ - زِيَادَةٌ)
2. مَنَعْنَا النَّبِيَّ مِنْ الْغَيْبَةِ وَالتَّمِيمَةِ وَالْكَذِبِ. (الإِخْلَاصُ - الْحِقْدُ - الصِّدْقُ)
3. الإِصْلَاحُ بَيْنَ النَّاسِ مِنْ مَظَاهِرِ الْأَخْلَاقِ الْحَسَنَةِ. (الشَّرُّ - الْعَدَاوَةُ - الإِفْسَادُ)
4. قَالَ النَّبِيُّ (ص): "لَا صَلَاةَ لِمَنْ لَا طَهْرَ لَهُ." (التَّجَاسُّةُ - وُضُوءٌ - طَهَارَةٌ)
5. أَمَرْنَا الرَّسُولَ بِإِدَاءِ الْأَمَانَةِ. (نَهَانَا - أَوْصَانَا - قَالْنَا)